

Kort verslag kleurringen van Nijlganzen en Grote Canadese Ganzen 2011-2015

Frank Majoor & Berend Voslamber

Sinds 2011 worden op verschillende plekken in Nederland in opdracht van het Faunafonds Nijlganzen en Grote Canadese Ganzen van kleurringen voorzien. Doel hiervan is meer inzicht te krijgen in verspreiding en overleving van deze exoten binnen de Nederlandse avifauna. Uit een analyse naar de toekomstige ontwikkeling van de populaties van geïntroduceerde ganzensoorten blijkt de kennis van deze soorten binnen onze landsgrenzen uitermate gering te zijn (Gyimesi & Lensink 2010, Lemaire & Wiersma 2011, Lensink 2010, SOVON 2011, Voslamber 2011). Nijlgans en Grote Canadese Gans zijn binnen deze groep (althoewel de Nijlgans geen echte gans is) de meest algemene en snelst in aantal toegenomen soorten.

Vangen en ringen van ganzen

Er is in 2011 t/m 2015 getracht op een aantal plekken enkele tientallen ganzen te vangen. Voor het grootste deel is het gelukt om de van te voren ingeschatte aantallen ook daadwerkelijk te vangen. Bij het vangen van ganzen bestaat echter altijd het risico dat, ondanks een grote inzet van mensen, tijdens een bepaalde vangactie geen enkele vogel geringd kan worden.

Nijlganzen (volwassen vogels en jongen) zijn tot nu toe vooral gevangen in Den Haag, Arnhem en Amsterdam en in lagere aantallen in de provincie Limburg en de stad Groningen. Den Haag zit al jaren 'vol', Amsterdam en Arnhem hebben een grote populatie maar lijken nog lang niet vol te zitten, terwijl het broeden in de Groningen en Limburg nog maar net begonnen is.

Grote Canadese Ganzen zijn de afgelopen jaren in de provincies Groningen, Gelderland, Noord-Holland, Zuid-Holland, Noord-Brabant en Limburg gevangen. Het vangen van grotere aantallen families is afhankelijk van het vinden van voldoende geschikte plekken in samenwerking met vogelaars verspreid door het land. Het vangen van ruiende Grote Canadese Ganzen levert over het algemeen minder problemen op.

Resultaten Nijlgans

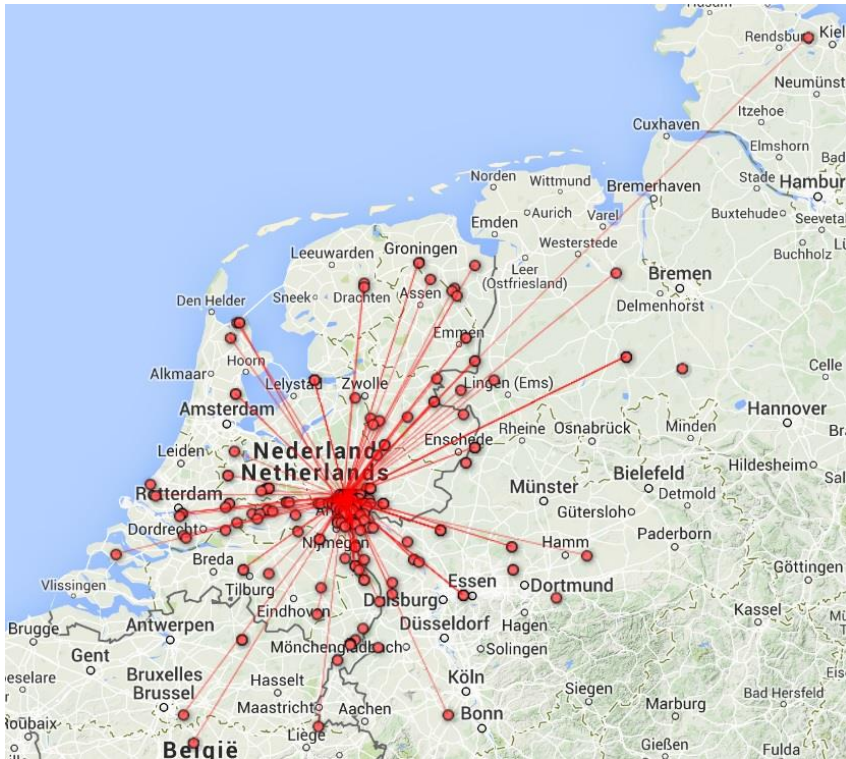
De aantallen Nijlganzen die inmiddels van een kleuring zijn voorzien zijn door de inzet tijdens het Faunafonds-project flink toegenomen (tabel 1). In totaal zijn nu 2106 vogels geringd met gekleurde pootringen verdeeld over acht provincies. Het grootste aantal vogels is gekleuringd in de steden Den Haag, Arnhem en Amsterdam. Met name in Den Haag zijn naast families ook vele tientallen ruiende vogels geringd. Alle ringgegevens zijn opgenomen in het online invoer programma www.geese.org. Hierin staan ondertussen vele duizenden meldingen van enkele honderden verschillende waarnemers.

*Tabel 1. Aantal Nijlganzen gekleuringd per provincie.
De aantallen geringde Nijlganzen gemarkeerd met een * zijn eerst geringd met alleen een metalen ring en in een later jaar gekleuringd.*

		voor 2009	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	totaal
Drenthe	Adult									
	Juveniel						2			2
Friesland	Adult									
	Juveniel						3			3
Gelderland	Adult	16*	4	11	20	14	13	17	12	91
	Juveniel	11*	44	35	84	79	53	56	47	398
Groningen	Adult			3*	6	4	2	8	9	29
	Juveniel			4*	8	5	12	23	29	77
Limburg	Adult			6*	10	12	3		9	34
	Juveniel			2*	22	8	2	10	18	60
NH	Adult	8*	3*	6*	28	23	30	23	18	122
	Juveniel				30	53	44	85	50	262
Flevoland	Adult					1			1	2
	Juveniel									
ZH	Adult				115	71	81	55	35	357
	Juveniel				96	118	129	142	125	610
Totaal		35	51	67	419	388	374	419	353	2.106

Jonge Nijlganzen kunnen binnen enkele maanden na het uitvliegen al afstanden van meer dan 150-200 kilometer afleggen. En ook de volwassen vogels maken regelmatig uitstapjes tot meer dan 100 kilometer van hun vaste broedplaats. Er is geen duidelijke voorkeurs richting. De vogels vliegen random alle richtingen op.

In figuur 1 staan als voorbeeld alle meldingen van Nijlganzen gekleurringd in Arnhem. De verste melding komt uit Noord-Duitsland. Deze vogel is als jong geringd en is na ruim 3 jaar geschoten op 376 km van zijn geboorteplaats!

Figuur 1. Meldingen Nijlganzen geringd in Arnhem

Resultaten Grote Canadese Gans

Ook het aantal gekleurringde Grote Canadese Ganzen is door het Faunafonds-project sinds 2011 sterk toegenomen (tabel 2). Sinds 2007 zijn in totaal 1463 vogels gekleurringd verdeeld over 6 provincies. Het grootste deel van deze vogels draagt naast een gekleurde pootring ook een halsband. Het voordeel van een halsband is dat de vogels op grote afstand kunnen worden afgelezen, zelfs als ze op het water of tussen wat hogere vegetatie zitten.

Ruim 300 vogels zijn meer dan één keer gevangen, waarvan sommige zelfs al tot zes keer. Dit levert waardevolle informatie op over de conditie van de vogels over de jaren.

Met name in Den Bosch is het gelukt om grote aantallen jongen van een halsband te voorzien. Hier heeft het feit dat er veel vogels gekleurringd zijn geleidt tot het starten van de “Werkgroep De Grote Canadees Den Bosch”.

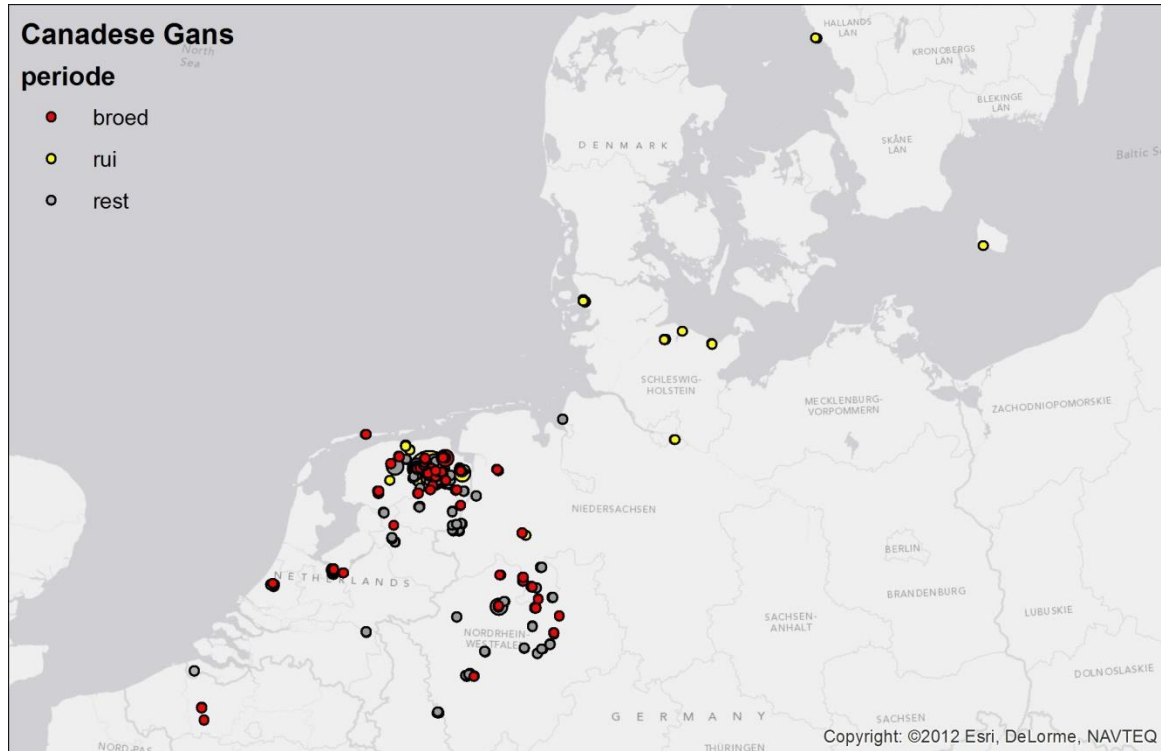
Het grote aantal jongen dat in Den Bosch geringd kon worden is van groot belang voor overlevingsberekeningen. In totaal gaat het hier in vijf jaar om 436 jongen. Ook in Groningen (98) en Gelderland (49) zijn inmiddels redelijke aantallen jongen van ringen voorzien.

Alle ringgegevens zijn opgenomen in het online invoer programma www.geese.org. Hierin staan ondertussen vele duizenden meldingen van enkele honderden verschillende waarnemers.

Tabel 2. Aantal Grote Canadese Ganzen gekleurringd per provincie.

		voor 2009	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	totaal
Gelderland	Adult	10	2	6	5		0	1		24
	Juveniel	14	6	10	16		3	0		49
Groningen	Adult		88	53	92	90	30	49	8	410
	Juveniel		8	35	21	18	4	0	12	98
Limburg	Adult				9	1				10
	Juveniel				10	4				14
NH	Adult		1							1
	Juveniel		0							0
N-Brabant	Adult				64	15	84	121	82	366
	Juveniel				11	44	98	109	185	447
ZH	Adult				8	11				19
	Juveniel				14	11				25
Totaal		24	105	104	250	194	219	280	287	1463

Canadese Ganzen-families kunnen, direct na het vliegvlug worden, zich vele tientallen kilometers verplaatsen. Maar de meeste individuen blijven in de omgeving van hun geboorteplek. Als ruiende vogels geringde Canadese Ganzen komen van enkele honderden kilometers afstand naar de ruipekken. Vogels die als ruier zijn geringd in de buurt van Groningen (Haren, Overschild) komen uit verschillende delen van Nederland, België, Duitsland en zelfs uit Zweden en Denemarken (figuur 2).

Figuur 2. Terugmeldingen van in Groningen geringde Canadese Ganzen in de broedtijd (maart-mei), ruitijd (juni-augustus) en de rest van het jaar.

Canadese Ganzen uit de Ooijpolder laten veel minder verplaatsingen zien dan de vogels uit Groningen. Belangrijk verschil is dat in de Ooijpolder alleen families zijn geringd. Blijkbaar blijven deze Nederlandse broedvogels dicht bij huis .

Dat beeld wordt bevestigd door de vogels die in de omgeving van Den Bosch zijn geringd. Hier zijn naast een flink aantal ruiende vogels ook veel jonge vogels geringd. Het lijkt erop dat veel van de vogels uit Den Bosch ook in de directe omgeving van de stad ruien. Er zijn enkele waarnemingen van in Den Bosch geringd Canadese Ganzen vanuit Zweden en Noorwegen. Het lijkt erop dat de vogels hier maar kort verbleven, want ze werden hetzelfde seizoen ook weer in Brabant gezien.

Toekomst

Om een vinger aan de pols te houden zou het erg nuttig zijn om het ringonderzoek nog enkele jaren voort te zetten.

Daarnaast is het waardevol om de tot en met 2015 verzamelde data te analyseren om zo al enkele beleidsrelevante vragen vanuit het faunabeleid te kunnen beantwoorden.

Enkele onderwerpen van analyse zouden kunnen zijn:

Analyse overleving en dispersie

Overleving en dispersie zijn belangrijke variabelen voor het maken van een betrouwbare inschatting van de populatie ontwikkeling. Wat zijn de trekpatronen van de verschillende populaties, hoe is de overleving, zijn er tussen verschillende populaties ook verschillen? Over de dispersie van jonge vogels was tot 2011 nog erg weinig bekend. Ganzen broeden pas na enkele jaren (succesvol), maar ondertussen zijn op basis van afzelingen en kleurringen al wel enige tientallen gevallen van dispersie bekend. Bij ganzen vertonen mannen een veel grotere dispersie dan vrouwen. Een gedegen analyse is van belang voor een goede risico inschatting.

Analyse perceel gebruik in relatie tot schade

Op basis van de vele op perceel niveau ingevoerde waarnemingen in www.geese.org is het mogelijk om perceelgebruik/voorkeur van beide soorten te analyseren. En daarmee een risico inschatting van landbouw schade te maken.

Analyse effecten jacht op populatie

Het is mogelijk om een analyse te doen van het effect van afschot per provincie. Dit op basis afschotcijfers en het aantal dood gemelde gekleurde vogels.

Analyse effecten van exoten op natuurdoelen

Het effect van Nijlgans en Grote Canadese Gans op natuurdoelen is lastig te onderzoeken maar lijkt voornamelijk beperkt. Een van de mogelijke problemen in dit kader is eutrofiëring door ganzen in voedselarme vennen. Het effect van Grote Canadese Ganzen op vennen is te onderzoeken door hier gericht vogels te gaan volgen en een deel individueel te merken met kleurringen. Momenteel is de steekproef in dit type gebieden nog erg klein.

Voor het beantwoorden van deze vragen en het uitvoeren van de benodigde analyses zal in januari 2016 door Sovon een offerte worden ingediend.

Literatuur

- VAN DIJK K. & MAJOUR F. 2011. Geboortedispersie van Nijlganzen van Nederland naar Duitsland en vice versa. *Limosa* 84: 82-84.
- GYIMESI A. & LENSINK R. 2010. Risk analyses of the Egyptian Goose in the Netherlands. Bureau Waardenburg rapport nr. 10-029.
- LEMAIRE A.J.J. & WIERSMA P. 2011. Schatting van de huidige en toekomstige gewasschade door Grote Canadese Gans in Nederland. SOVON-informatierapport 2011-01.
- LENSINK R. 2010. Gewasschade door Nijlganzen, nu en in de toekomst. Een schatting op basis van voedselopname en schadecijfers. Bureau Waardenburg rapport nr. 10-154.
- MAJOUR F. & VOSLAMBER B. 2013. Resultaten van het kleuringen van Nijlganzen en Grote Canadese Ganzen. Sovon-rapport 2013-74, Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- SOVON VOGELONDERZOEK NEDERLAND 2011. Risicoanalyse van geïntroduceerde ganzensoorten in Nederland. SOVON-informatierapport 2010-06.
- VOSLAMBER B. 2011. Canadese Ganzen in Groningen: herkomst ruiende vogels. *De Grauwe Gors* 39: 128-134.